

Preadvis Vereniging voor Agrarisch Recht

G. van der Wal*

Kwaliteitsregelingen in het Europese landbouwrecht

Eigenlijk wekt het verbazing dat de kwaliteit van landbouwproducten in de lijst van doelstellingen van het gemeenschappelijke landbouwbeleid (artikel 33 EG) niet wordt genoemd. Ook in de andere bepalingen over "de landbouw" (Titel II van Hoofdstuk 2 van het EG Verdrag) wordt niet gerefereerd aan de kwaliteit van de landbouwproducten. Dat heeft de communautaire wetgever en de Europese Commissie er echter niet van weerhouden om op een aantal terreinen wel degelijk juridische kaders te creëren voor kwaliteit en kwaliteitsproducten, waarbij ik het begrip kwaliteit hierna nog zal afbakenen.

1. Afbakening

Onderwerp van dit preadvies zijn kwaliteitsregelingen in het Europese landbouwrecht, waarbij onder kwaliteit niet wordt verstaan de veiligheid van producten. Het gaat om kwaliteit van producten in de zin van (gepretendeerde) eigenschappen op basis waarvan door de gebruiker een (meer)waarde wordt toegekend aan producten met die eigenschappen ten opzichte van soortgelijke producten die deze (veronderstelde) eigenschappen niet hebben. De kwaliteitssystemen waarin voorschriften centraal staan met betrekking tot risicobeheersing, voedselveiligheid en implementatie van met name de New Food Law¹ komen hier niet aan de orde.

De Europese Commissie maakt een onderscheid tussen (a) verplichte kwaliteitsaspecten "waarover niet te onderhandelen valt", en (b) "aspecten van betrekkelijk belang die facultatief zijn".² In deze bijdrage wordt ingegaan op die aspecten van "betrekkelijk belang" (de verplichte aspecten van kwaliteit komen aan de orde in het preadvies "Ketensystemen in de Agro-Foodsector" van mevr. prof. mr. A.A. Freriks).

De veruit belangrijkste bemoeyenis van het Europese recht met kwaliteitsregelingen in de sector landbouw (niet betreffende productveiligheid) betreft:

- a) de bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (voorheen: Verordening 2081/92).³ De Raad heeft op 20 maart 2006 een

* Advocaat, Houthoff Buruma, Brussel.

¹ Verordening 178/2002, Pb L 31 (2002) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 575/2006, Pb L 100 (2006) p. 3.

² Website DG Landbouw ("Kwaliteit in alle opzichten").

³ Pb L 208 (1992) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 806/2003, Pb L 122 (2003) p. 1.

nieuwe verordening vastgesteld die Verordening 2081/92 consolideert, wijzigt en integraal vervangt: Verordening 510/2006.⁴ Hierna wordt uitgegaan van de nieuwe verordening.⁵

- b) de specificiteitscertificering voor landbouwproducten en levensmiddelen (voorheen: Verordening 2081/92).⁶ Ook voor deze verordening die traditionele producten betreft, heeft de Raad op 20 maart 2006 een nieuwe tekst vastgesteld, Verordening 509/2006.⁷
- c) de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen (Verordening 2092/91).⁸

Daarnaast is de kwaliteit van landbouwproducten - in de zin van "*het geheel van eigenschappen en kenmerken van een product die van invloed zijn op het vermogen ervan om aan vastgestelde of stilzwijgende behoeften te voldoen*"⁹ - slechts in enkele gevallen een onderwerp van de communautaire landbouwverordening. Deze Europese regelgeving zal hierna kort worden samengevat en besproken.

2. Geografische benamingen en oorsprongsaanduidingen

2.1. Juridisch kader

De bescherming van geografische oorsprongsbenamingen wordt geacht te behoren tot het terrein van de bescherming van intellectuele rechten. De bescherming is (naast Verordening 510/2006) ook onderwerp van WIPO-verdragen,¹⁰ het TRIPS-verdrag¹¹ en bilaterale verdragen.¹²

Kenmerk van een beschermde oorsprongsbenaming (BOB) en beschermde geografische aanduiding (BGA) is de open kring van gerechtigden die de BOB of BGA voor hun producten mogen gebruiken in het handelsverkeer: als de in het verkeer gebrachte producten voldoen aan de voor

⁴ Pb L 93 (2006) p. 12.

⁵ De specifieke oorsprongregeling voor de wijnsector (Verordening 753/2002, Pb L 118 (2002) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 261/2006, Pb L 46 (2006) p. 18), gebaseerd op Verordening 1493/1999 (gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt), Pb L 179 (1999) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 2165/2005, Pb L 345 (2005) p. 1, komt hier niet aan de orde.

⁶ Pb L 208 (1992) p. 2, voor het laatst gewijzigd door Verordening 806/2003, Pb L 122 (2003) p. 1.

⁷ PB L 93 (2006) p. 1.

⁸ Pb L 198 (1991) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 746/2004, Pb L 122 (2004) p. 10.

⁹ Website DG Landbouw, "*Kwaliteit in alle opzichten*".

¹⁰ Zie B.M. Vroom-Cramer, *Juridische aspecten van geografische aanduidingen*, Deventer, 2002, p. 21 e.v.

¹¹ *Id.*, p. 33 e.v.

¹² *Id.*, p. 46 e.v.

de betreffende BOB of BGA gestelde eisen, bestaat van rechtswege het recht om de BOB of BGA te voeren voor en op deze producten.

In zoverre verschilt een BOB of BGA van een individueel merkrecht (waarvan het gebruik is voorbehouden aan de merkhouder en degenen die door de merkhouder gerechtigd zijn gebruik te maken van het merk) en een collectief merk (waarvan het gebruik is voorbehouden aan "de leden van de vereniging die merkhouder is",¹³ dan wel aan degenen die op grond van het reglement daartoe het recht hebben¹⁴).

Een volledige bespreking van het communautaire systeem van geografische- en oorsprongsbenamingen zoals dat in 1992 middels Verordening 2081/92 werd vastgesteld door de Raad en waarvoor Verordening 510/2006 geldt, gaat het bestek van dit preadvies te buiten.¹⁵

Over de bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen zijn en worden relatief veel juridische procedures gevoerd, waaruit wel blijkt dat het verwerven of voorkomen van een door het gemeenschapsrecht beschermde aanduiding van oorsprong van groot belang wordt gezien,¹⁶ met name in de landen die van oudsher nationale wetgeving kenden op dit terrein.

¹³ Art. 64 Verordening 49/94 (gemeenschapsmerk), Pb L 11 (1994) p. 1, voor het laatste gewijzigd door het Protocol Toelating Bulgarije en Roemenië, Pb L 157 (2005) p. 56.

¹⁴ Art. 21 Benelux Merkenwet.

¹⁵ Zie voor (artikelsgewijs) commentaar o.m. B. Ponet, *De bescherming van benamingen van oorsprong, geografische aanduidingen en herkomstaanduidingen*, Antwerpen, 1998; B.M. Vroom-Cramer, *Juridische aspecten van geografische aanduidingen*, Deventer, 2002; E. De Gryse, *De bescherming van geografische aanduidingen*, 1998; F.K. Beier en R. Knaak, *The protection of direct and indirect geographical indications of source in Germany and the European Community*, IIC (25), 1/1994, p. 1.

¹⁶ De belangrijkste arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen voor Verordening 2081/92 zijn:

HvJ EG 4 maart 1999, zaak C-87/97, Gorgonzola, Jur. 1999, p. I-1301;

HvJ EG 16 maart 1999, zaken C-289/96, C-293/96 en C-299/96, Denemarken/Commissie (Feta I), Jur. 1999, p. I-1541;

HvJ EG 7 november 2000, zaak C-312/98, Warsteiner, Jur. 2000, p. I-9187;

HvJ EG 6 december 2001, zaak C-269/99, Spreewälder Gurken, Jur. 2001, p. I-9517;

HvJ EG 25 juni 2002, zaak C-66/00, Bigi/Formaggio Reggiona, Jur. 2002, p. I-5917;

HvJ EG 20 mei 2003, zaak C-108/01, Prosciutto di Parma, Jur. 2003, p. I-5121;

HvJ EG 18 november 2003, zaak C-216/01, Budweiser, Jur. 2003, p. I-13617;

HvJ EG 25 oktober 2005, zaken C-465/02 en C-466/02, Duitsland e.a./Commissie (Feta II), n.n.g.

De belangrijkste uitspraken van het EG Gerecht van Eerste Aanleg zijn:

EG GvEA 15 september 1998, T-109/97, Molkerei Grossbraunshain, Jur. 1998, p. II-3533 (bevestigd door HvJ EG 26 oktober 2000, zaak C-447/98P, Jur. 2000, p. I-9097) (over ontvankelijkheid van een beroep tegen de registratie van een BOB en BGA), en EG GvEA 26 maart 1999, T-114/96, Turrón de Jijona, Jur. 1999, p. II-913.

Een tweede aanwijzing voor het belang van een registratie op voet van Verordening 510/2006 is het aantal van 727¹⁷ benamingen dat inmiddels een officiële communautaire status heeft en is opgenomen in de lijsten van Verordening 1107/96¹⁸ en Verordening 2400/96.¹⁹ Het aantal Nederlandse geregistreerde aanduidingen is zeer klein; we komen niet verder dan: Noord-Hollandse Edammer, Noord-Hollandse Gouda, Boeren-Leidse met sleutels, Opperdoezer Ronde, Westlandse druif en Kanterkaas.²⁰

Tientallen Franse streken hebben hun "*volailles*" geregistreerd;²¹ er lijkt vrijwel geen ham- of worstsoort aan registratie ontsnapt, naast de talloze kaassoorten uit even zovele aantrekkelijke streken en dorpen en niet te vergeten de vele olijfoliën en even zovele olijven die met eveneens geregistreerd bronwater genuttigd kunnen worden. Onze vier kaassoorten (waarvan twee met de bijkomende benaming "*Noord-Hollandse*" omdat Edammer en Gouda waarschijnlijk niet (meer) voor registratie in aanmerking kwamen), één druiven- en één aardappelsoort steken hier wat mager tegen af.

Dit kan wellicht verklaard worden door de eisen die de Verordening 510/2006 stelt voor registratie, het feit dat Nederland geen nationaal stelsel voor registratie en/of bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen kende vóór Verordening 2081/92 en doordat de Nederlandse productie in de sector landbouw van oudsher niet gericht was op toegevoegde waarde per eenheid product middels (gepretendeerde) kwaliteitskenmerken maar op het produceren van grote hoeveelheden van goederen van (goede) homogene kwaliteit.

Verordening 510/2006 kent twee categorieën van aanduidingen: oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen:

- een oorsprongsbenaming (Beschermd Oorsprongs Benaming, BOB) is de naam van een streek, een plaats of - in uitzonderingsgevallen - een land, die wordt gebruikt voor de

¹⁷ Persbericht van de Commissie dd. 20 maart 2006 (IP/06/339).

¹⁸ Pb L 148 (1996) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 704/2005, Pb L 118 (2005) p. 14. Verordening 1107/96 is de lijst van BOB en BGA die in de lidstaten bestonden en bescherming genoten bij het van kracht worden van Verordening 2081/92 tijdig werden aangemeld voor registratie via de versnelde procedure.

¹⁹ Pb L 327 (1996) p. 11, voor het laatst gewijzigd door Verordening 417/2006, Pb L 72 (2006) p. 8. Verordening 2400/96 bevat de lijst met nieuwe BOB en BGA.

²⁰ De eerste vier zijn beschermde oorsprongsbenamingen (BOB) (drie keer kaas en een "*vastkokende aardappel*") die zijn geregistreerd als reeds vóór 1992 bestaande beschermde aanduidingen (lijst van Verordening 1107/96); de twee laatste zijn een BOB, resp. beschermde geografische aanduiding (BGA) op de lijst van Verordening 2400/96. De Opperdoezer Ronde kent in ieder geval één liefhebber; zie J.H. Jans, *De domste boeren hebben de dikste aardappelen ...*, Ars Aequi 2006, p. 309.

²¹ Hier te vertalen met "*gevogelte*" en niet met "*kwetterend vrouwvolk*" (Van Dale).

benaming van een landbouwproduct of levensmiddel dat voldoet aan drie voorwaarden (art. 2 lid 1 sub a):

- (i) het product moet afkomstig zijn uit de streek, de plaats of het land waarnaar de aanduiding verwijst; en
 - (ii) de kwaliteit of kenmerken van het product moeten uitsluitend of hoofdzakelijk aan de geografische locatie waarvan het de naam draagt, zijn toe te schrijven (daaronder begrepen factoren van natuurlijke en menselijke aard); en
 - (iii) de productie, verwerking en bereiding moeten in het betreffende geografische gebied plaatsvinden.
- een geografische aanduiding (Beschermd Geografische Aanduiding, BGA) is eveneens de naam van een streek, een plaats of een land die wordt gebruikt voor de benaming van een landbouwproduct of levensmiddel, waarbij moet zijn voldaan aan de voorwaarde onder (i) en aan de voorwaarde dat een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk aan de geografische oorsprong kan worden toegeschreven. Hier wordt dus niet de eis gesteld dat de "fysische" kenmerken van het product geografisch bepaald zijn. De voorwaarde onder (iii) geldt in afgezwakte vorm: productie en/of verwerking en/of bereiding moeten in het gebied plaatsvinden, maar niet productie en verwerking en bereiding zoals in het geval van een BOB.

Een traditionele - al dan niet niet-geografische - benaming, kan ook als oorsprongsbenaming of als geografische aanduiding worden gekwalificeerd, als daarmee een landbouwproduct of levensmiddel van oorsprong uit een streek of plaats wordt aangeduid en het product voldoet aan de voorwaarden die gelden voor een BOB en BGA.

Benamingen die soortnamen²² zijn geworden kunnen niet worden geregistreerd. Om te bepalen of een benaming een generieke aanduiding is geworden, wordt rekening gehouden met alle factoren die relevant kunnen zijn en in het bijzonder (a) de bestaande situatie in de lidstaten en in het traditionele verbruiksgebied en (b) de relevante nationale of communautaire wetgeving (art. 3 lid 1 Verordening 510/2006)..

Bij het van kracht worden van Verordening 2081/92 kregen de lidstaten tot 26 januari 1994²³ de tijd de in hun respectievelijke landen reeds bestaande en aldaar beschermde aanduidingen aan te melden voor een communautaire registratie en bescherming. Dit leidde tot een groot aantal aanmeldingen.²⁴ Nederland heeft alleen de hierboven al genoemde namen aangemeld. Deze

²² D.w.z. een gangbare naam van een product of levensmiddel.

²³ AG Jacobs heeft in zijn Conclusie in zaak C-269/99, Spreewälder Gurken, deze termijn berekend (§§ 38-39).

²⁴ De definitieve lijst is gepubliceerd in Pb C 69 (2002) p. 1. Een groot aantal door Duitsland aangemelde benamingen werd afgewezen (Verordening 1285/2001, Pb L 176 (2001) p. 27).

bestaande geografische benamingen zijn vervolgens geregistreerd en opgenomen in de lijst van Verordening 1107/96.²⁵

Voor nieuwe aanduidingen geldt een registratieprocedure die wordt vastgesteld door artikel 4-7 van Verordening 510/2006. Het voert te ver om deze procedure hier in detail weer te geven; ik beperk mij tot enkele kenmerken:

- (1) De registratie geschiedt op basis van een productdossier, waarvoor de minimumeisen worden aangegeven in art. 4 lid 2 Verordening 510/2006. Uit het productdossier zal moeten blijken dat voldaan is aan de eisen van art. 2 van Verordening 510/2006.
- (2) Bij een BOB en BGA hoort een organisatie die belast is met het toezicht op de marktdeelnemers, zodanig dat gewaarborgd is dat de onder de betreffende benaming op de markt gebrachte producten ook werkelijk beantwoorden aan het productdossier (art. 4 lid 2 sub g, jo. art. 11 Verordening 510/2006).²⁶
- (3) Registratieaanvragen kunnen alleen worden ingediend bij de lidstaat van herkomst (van het product) door een representatieve organisatie (art. 5 Verordening 510/2006). De lidstaat moet de eerste beoordeling van de aanvraag doen en daartoe ook voorzien in een nationale bezwaarprocedure, de mogelijkheid van derden-belanghebbenden om daarin te participeren en publicatie van het productdossier.
- (4) Na een nationaal erkenningsbesluit dient de lidstaat de aanvraag bij de Commissie in. De procedure bij de Commissie bestaat uit een onderzoek, publicatie van de aanvraag en publicatie van de voorgenomen registratie, waartegen bezwaar kan worden gemaakt door lidstaten, derde landen en "*elke rechtstreeks en persoonlijk betrokken natuurlijke of rechtspersoon*" (art. 7 lid 1 en 2 Verordening 510/2006).
- (5) Het registratiebesluit van de Commissie wordt gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. Opmerkelijk is de "*meditation*" die art. 7 lid 5 Verordening 510/2006 voorschrijft: als een bezwaarschrift ontvankelijk is, dienen belanghebbende partijen "*op gepaste wijze*" overleg te plegen. Als dat niet tot een akkoord leidt, zal de Commissie een besluit nemen rekening houdende "*met de loyale en traditionele gebruiken en met de werkelijke risico's van verwarring*". Dit is nogal cryptisch; het is onduidelijk wat het eigenlijke toetsingskader is en welke de grenzen zijn van de bevoegdheid van de Commissie.

²⁵ Zie voetnoot 20.

²⁶ Voor de Nederlandse kazen is dat de Stichting Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de zuivel; voor de "*Opperdoezer Ronde*" de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees, hetgeen voor een "*vastkokende aardappel*" opmerkelijk is.

Een aldus geregistreerde benaming mag worden gebruikt door iedere marktdeelnemer die landbouwproducten of levensmiddelen in de handel brengt die met het bijbehorende productdossier overeenstemmen (art. 8 lid 1 Verordening 510/2006). Als de aanduiding wordt gebruikt, worden ook de vermeldingen "*beschermde oorsprongsbenaming*" (BOB) of "*beschermde geografische aanduiding*" (BGA) met de bijbehorende communautaire symbolen aangebracht op de etikettering (art. 8 lid 2 Verordening 510/2006).

Naar aanleiding van klachten van de Verenigde Staten en Australië bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) dat - kort samengevat - het systeem van (toen) Verordening 2081/92 geen of onvoldoende mogelijkheden bood om geografische en oorsprongsbenamingen uit derde landen ook in de Gemeenschap te beschermen, heeft het Orgaan voor Geschillenbeslechting van de WTO op 20 april 2005 de "*Panel Reports on the European Communities' protection of trademarks en geographical indications for agricultural products and foodstuffs*" goedgekeurd. De klachten van de Verenigde Staten en Australië werden daarin gegrond verklaard. Verordening 510/2006 maakt het derhalve thans mogelijk registratieaanvragen met betrekking tot een geografisch gebied in een derde land door de aldaar representatieve organisatie of de bevoegde autoriteiten van het derde land bij de Commissie in te dienen. De bepalingen in Verordening 2081/92 op grond waarvan een benaming van een derde land in de Gemeenschap alleen bescherming kan genieten op voorwaarde van reciprociteit (zowel ten aanzien van de bescherming als de voorwaarden voor een beschermde aanduiding) zijn vervallen.²⁷

Verordening 510/2006 is alleen van toepassing op (1) de in Bijlage I bij het EG Verdrag vermelde voor menselijke voeding bestemde landbouwproducten, (2) de levensmiddelen vermeld in bijlage I bij de verordening²⁸ en de landbouwproducten in bijlage II bij de verordening,²⁹ maar vormt ten aanzien van deze producten tegelijkertijd een exclusief communautair beschermingsregime, met uitsluiting van de mogelijkheid van nationale bescherming.

Verordening 510/2006 vormt een "*exclusief*" communautair systeem voor registratie in BOB en BGA: het is niet mogelijk om naast Verordening 510/2006 op nationaal niveau te voorzien in beschermde geografische of oorsprongs aanduidingen,³⁰ anders dan de zogenaamde "*eenvoudige geografische aanduidingen*" waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst.³¹ Anders gezegd; benamingen die in aanmerking komen om als

²⁷ Artikel 12 t/m 12 ter Verordening 2081/92 komen niet meer terug in Verordening 510/2006.

²⁸ Bier; dranken op basis van plantenextracten; brood, gebak, suikerwerk, biscuits en andere bakkerswaren; natuur-lijke gommen en harsen; mosterdpasta; deegwaren.

²⁹ Hooi; etherische oliën; kurk, cochenille; sierbloemen en -planten; wol; teenwilgen; gezwingeld vlas.

³⁰ Art. 5 lid 6 Verordening 510/2006; HvJEG 6 maart 2003, zaak C-6/02, Commissie/Frankrijk (regionale kenmerken), Jur. 2003, p. I-9187.

³¹ HvJEG 7 november 2000, zaak C-312/88, Warsteiner, Jur. 2000, p. I-9187

BOB of BGA te worden geregistreerd in het kader van Verordening 510/2006 maar niet geregistreerd zijn, mogen niet nationaal beschermd worden. Voor BOB en BGA waarbij een rechtstreeks verband bestaat tussen een productkenmerk en zijn geografische oorsprong is het communautaire beschermingsregime in Verordening 510/2006 het enige.

Afgezien van belangrijke vragen over rechtsbescherming rond de registratie van beschermde aanduidingen en allerlei interessante vragen over de bevoegdheid van de Gemeenschap om hier regelgevend op te treden, zijn er ten minste twee onderwerpen die voor de Nederlandse praktijk belangrijk zijn gebleken:

- de uitsluiting van een benaming van de bescherming van Verordening 510/2006 indien deze benaming een generieke aanduiding (soortnaam) is geworden;
- de conflictregering tussen beschermde benamingen en bestaande merken.

2.2. Soortnamen

Ik heb er al op gewezen dat slechts weinig Nederlandse aanduidingen in aanmerking zijn gekomen voor registratie. Deels is dit het geval doordat die aanduidingen soortnamen zijn geworden en niet (meer) voldoen aan de eisen om als BOB of BGA te worden geregistreerd. Dit geldt voor de Goudse kaas, die in vele landen wordt geproduceerd (ook al is de gelijkenis met de echte Goudse er niet of nauwelijks) en wellicht ook voor Haagse Hopjes, Limburgse Vlaai, Zaanse Koeken enz.

Nederland heeft wellicht meer te duchten van het monopoliseren van aanduidingen in andere landen. Opvallend is in ieder geval dat Nederland in 1992 tegenstander was van Verordening 2081/92 en ook op 20 maart 2006 (weer) de enige lidstaat was die tegen Verordening 510/2006 stemde.³²

De vraag of een benaming van een product een generieke betekenis heeft (gekregen) is in de eerste plaats een feitelijke kwestie. Dit is uitvoerig aan de orde geweest in de Feta-zaak.³³ De vraag of een aanduiding een soortnaam is, speelt ook in het conflict tussen het Nederlandse biermerk Bavaria en de Duitse geografische aanduiding "*Bayerisches Bier*"³⁴ waarover de pers

³² Deze tegenstem was niet (langer) gebaseerd op principiële bezwaren tegen een communautair beschermingsregime voor BOB en BGA, maar kwam voort uit onvrede voor het achterwege blijven van een oplossing voor het conflict tussen de Nederlandse bierproducent Bavaria en de BGA "*Bayerisches Bier*".

³³ HvJEG 16 maart 1999, zaak C-289/96, Denemarken/Commissie, Jur. 1999, p. I-1541; HvJEG 25 oktober 2005, zaak C-465/02, Duitsland en Denemarken/Commissie, Jur. 2005, n.n.g.; zie ook Verordening 1829/2002, Pb L 277 (2002) p. 10; F. Gevers, *Feta: death and resurrection of a GI*, BMM Bulletin 4/2005-2006, p. 175.

³⁴ Verordening 1347/2001, Pb L 182 (2001) p. 3.

op 21 maart 2006 berichtte. Ten aanzien van deze aanduiding overwoog de Raad dat rekening moet worden gehouden met de situatie in de gehele Gemeenschap, en voorts: *"In dit geval bestaan er weliswaar aanwijzingen dat de termen "bajersk" en "bajer", vertalingen in het Deens van de term "Bayerisches", langzamerhand een synoniem voor de term "bier" en derhalve een soortnaam aan het worden is, maar er is niet aangetoond dat de term "Bayerisches Bier" of de vertaling ervan in alle talen van de Gemeenschap een soortnaam is"*. Op die grond verkreeg "Bayerisches Bier" de BGA-status.

In de Feta zaak nam het Hof aan dat feta een soortnaam was (geworden) in Denemarken, maar niet in andere lidstaten, waar de naam feta werd gebruikt met een verwijzing naar het land van productie, hetgeen naar het oordeel van het Hof erop duidde dat de aanduiding feta in de ogen van de consument (zonder nadere plaatsaanduiding) duidt op Griekenland als land van herkomst.³⁵

Het lijkt me overigens niet verenigbaar met het communautaire karakter van een registratie op grond van de Verordening 510/2006 indien uniforme bescherming in de gehele Gemeenschap mogelijk zou zijn voor een aanduiding die in één lidstaat een soortnaam is geworden. Hier doet zich dan de situatie voor die (in het merkenrecht) aan de orde kwam in de zaak Ford/OHIM over het merk Option³⁶: een communautaire merkinschrijving kan alleen worden verkregen indien het merk in de gehele Gemeenschap onderscheidend vermogen heeft. Een gemeenschapsmerk is een eenheid en heeft dezelfde rechtsgevolgen in de gehele Gemeenschap. Om te kunnen worden ingeschreven moet het merk derhalve in de gehele Gemeenschap onderscheidend vermogen hebben.

Het lijkt me niet verdedigbaar dat deze communautaire benadering niet zou gelden voor geografische en oorsprongsbenamingen. Ook daar geldt dat een discussie over de vraag in welke landen een aanduiding een soortnaam is geworden, overbodig zou moeten zijn, zodra vaststaat dat dit het geval is in één enkele lidstaat. Een communautaire registratie moet dan achterwege blijven. Voorzover ik kan nagaan is dit argument (helaas) niet aan het Hof voorgelegd in de Feta-zaak, zodat niet vaststaat dat het Hof het uitgangspunt van het Gerecht van Eerste Aanleg in de Option-zaak, zal toepassen in het kader van Verordening 510/2006 in geval van een aanduiding die in één of twee lidstaten een soortnaam is geworden, maar niet in het land van herkomst.

Er is natuurlijk wel een verschil tussen het merkenrecht en het regime voor BOB en BGA: indien een communautaire merkinschrijving niet mogelijk is omdat het merk niet in alle lidstaten voldoet aan de voor een merkinschrijving geldende eisen, bestaat nog wel de mogelijkheid van nationale

³⁵ Dat is een merkwaardig argument. Veel waarschijnlijker is het dat de nadere plaatsaanduiding wordt toegevoegd om het product te onderscheiden van andere feta, die uit verschillende landen kan komen.

³⁶ EGGvEA 30 maart 2000, zaak T-91/99, Jur. 2000, p. II-1925.

merkenschrijvingen in die landen waar wel aan de voorwaarden wordt voldaan. Ingeval een oorsprongs- of geografische aanduiding niet kan worden geregistreerd op basis van Verordening 510/2006, is ook een nationale registratie als BOB of BGA niet mogelijk. Het is echter de vraag of deze consequentie een onderscheid rechtvaardigt tussen de handhaving van de voorwaarden voor communautaire registratie in het geval van merken enerzijds en BOB en BGA anderzijds.

2.3. Merk en aanduiding

De afbakening tussen merken en geografische en oorsprongs aanduidingen is lange tijd onduidelijk geweest, met name voor wat betreft de voorrangsregels tussen merken en (in de lidstaten) bestaande aanduidingen die voor 26 januari 1994 bij de Commissie moesten worden aangemeld voor registratie via de verkorte procedure van art. 17 van Verordening 2081/92 (oud). Verordening 510/2006 biedt daarvoor thans regels in art. 14: de registratieaanvraag van een merk dat conflicteert met een BOB of BGA wordt afgewezen als de aanvraag wordt ingediend na de datum waarop de aanvraag tot registratie van de BOB of BGA bij de Commissie is ingediend.³⁷

De nieuwe bepaling is een voorbeeld van "*constructive ambiguity*" in het gemeenschapsrecht, de tekst luidt:³⁸

"Met inachtneming van het Gemeenschapsrecht mag een merk (1) dat vóór de datum waarop de oorsprongsbenaming of de geografische aanduiding in het land van oorsprong is beschermd, (2) of vóór 1 januari 1996 te goeder trouw is gedeponneerd of ingeschreven, (3) of waarop, overeenkomstig de betrokken wetgeving, door gebruik te goeder trouw op het grondgebied van de Gemeenschap rechten zijn verworven ... verder worden gebruikt ..."

In art. 14 van Verordening 2081/92 (vóór de wijziging die Verordening 692/2003³⁹ daarin aanbracht) werd de prioriteit bepaald door het antwoord op de vraag of de aanvraag tot registratie van het merk al dan niet werd gedaan vóór de publicatiedatum van de aanvraag van een BOB of BGA. Dat was geen sluitende regeling, omdat de registratieaanvragen voor de bestaande aanduidingen die voor 26 januari 1994 moesten worden gediend en via de verkorte procedure van art. 17 Verordening 2081/92 (oud) werden afgedaan, niet werden gepubliceerd.

Art. 14 (zoals gewijzigd door Verordening 692/2003 en van kracht vanaf 25 april 2003) bepaalde de prioriteit op basis van de datum waarop de aanvraag tot registratie van de aanduiding bij de

³⁷ Kort na deze indiening wordt daarvan melding gemaakt in het Publicatieblad (art. 6 lid 1 Verordening 510/2006).

³⁸ Nummering in de tekst is toegevoegd.

³⁹ Pb L 99 (2003) p. 1.

Commissie werd ingediend (zonder onderscheid te maken tussen de verkorte procedure van art. 17 Verordening 2081/92 (oud) en de reguliere procedure voor nieuwe BOB en BGA).

Het is bepaald opmerkelijk dat sinds het van kracht worden van Verordening 2081/92 er al drie verschillende voorrangsregels hebben gegolden waarvan de laatste in Verordening 510/2006 voor bestaande merken gunstiger kan zijn dan de regeling als neergelegd in Verordening 692/2003. In hoeverre kan Verordening 510/2006 een (gunstiger?) regeling voor bestaande merken introduceren met terugwerkende kracht? Of moet de regeling in thans art. 14 Verordening 510/2006 als een codificatie worden beschouwd in reeds bestaande conflictregels?

2.4. Kwaliteitsgarantie?

Het is de vraag in welke mate een BOB of BGA garandeert dat er sprake is van een bepaalde kwaliteit. Bij een merk heeft de consument de garantie dat het product door of met toestemming van de merkhouder in het verkeer is gebracht en dat derhalve de oorsprong (en de daarbij behorende kwaliteit) vaststaat (oorsprongsgarantiefunctie van het merk). Een BOB of BGA mag gebruikt worden door alle producenten van het betreffende product in een welbepaalde regio, zij het dat zij gehouden zijn de voorwaarden van het productdossier na te leven, bij gebreke waarvan uiteindelijk de registratie van de BOB of BGA gevaar zou kunnen lopen.⁴⁰ In hoeverre het productdossier ook werkelijk leidt tot een kwaliteitsgarantie kan onderwerp van discussie zijn: art. 4 Verordening 510/2006 vraagt wat de kwaliteit van het product betreft alleen "*de beschrijving van het landbouwproduct of het levensmiddel, inclusief, in voorkomend geval, de grondstoffen en de belangrijkste fysische, chemische, microbiologische of organoleptische kenmerken ...*",⁴¹ alsmede "*de beschrijving van de werkwijze voor het verkrijgen van het product ..., en, in voorkomend geval, de authentieke en onveranderlijke plaatselijke werkwijzen alsmede elementen betreffende de verpakking.*"⁴² In de verschillende bekendmakingen die aan de registratieverordeningen voor nieuwe BOB's en BGA's voorafgaan wordt meestal dieper op de kwaliteitseisen ingegaan dan uit deze bepalingen zou kunnen blijken. Anderzijds zijn er registraties van met name vóór 1992 bestaande BOB's en BGA's, waarbij vragen gesteld kunnen worden over de kwaliteitsgarantie van de oorsprongs- of geografische aanduiding. Zo staat vast dat de BGA "Bayerisches Bier" gebruikt mag worden door meer dan tientallen brouwerijen voor meer dan evenzovele verschillende soorten bier. In dergelijke gevallen schiet de consument weinig op met het gebruik van de BOB of BGA op deze producten.

⁴⁰ Art. 12 Verordening 510/2006.

⁴¹ Art. 4 lid 2 sub b Verordening 510/2006.

⁴² Voorzover de verpakking relevant is voor de kwaliteit, de oorsprongsgarantie en de controle (art. 4 lid 2 sub e Verordening 510/2006).

3. Specificiteitscertificering

Vanaf 25 augustus 1993 voorzag Verordening 2082/92 in specificiteitscertificering voor landbouwproducten en levensmiddelen. Verordening 1848/93⁴³ bevat de toepassingsbepalingen voor Verordening 2082/92. Op 20 maart 2006 heeft de Raad tegelijk met de Verordening 510/2006 een nieuwe verordening aangenomen inzake "*de gegarandeerde traditionele specialiteiten voor landbouwproducten en levensmiddelen*" (Verordening 509/2006) die Verordening 2082/92 vervangt. Verordening 1848/93 is van kracht gebleven.

De nieuwe titel van de Verordening geeft beter aan waarom het gaat: het erkennen als gegarandeerde traditionele specialiteit van landbouwproducten en levensmiddelen. Het gaat om producten met een bepaalde "*specialiteit*", d.w.z. producten die zich duidelijk onderscheiden van andere soortgelijke producten die tot dezelfde categorie behoren (art. 2 lid 2 sub a Verordening 509/2006) en die van oudsher ("*traditioneel*") dat specifieke karakter hebben. Aangetoond moet worden dat de benaming van de producten gebruikt is op de communautaire markt gedurende een periode waarin overdracht van de ene op de andere generatie wordt toegeschreven.⁴⁴

Verordening 510/2006 voorziet in de registratie in een register dat door de Commissie wordt bijgehouden van producten die een traditioneel karakter hebben dat zij ontleen aan een productie- of verwerkingsmethode, maar niet aan de geografische oorsprong. Dat zijn er - tot dusverre - maar weinig: sinds 1993 heeft de Commissie slechts 15 producten geregistreerd (er zijn nog 10 aanvragen in behandeling).⁴⁵

Ook Verordening 509/2006 is uitsluitend van toepassing op de producten van Bijlage I bij het EG-Verdrag en de producten genoemd in Bijlage I bij de verordening.⁴⁶

Wellicht de bekendste benamingen geregistreerd op voet van Verordening 2082/92 en thans Verordening 509/2006 zijn "*mozzarella*"⁴⁷ en de Belgische "*kriek*", "*Lambiek*" en "*Geuze*" bieren.⁴⁸ Ook hier lijkt Nederland niet of nauwelijks mee te (kunnen) doen.

⁴³ Pb L 168 (1993) p. 35, voor het laatst gewijzigd door Verordening 2167/2004 (Pb L 371 (2004) p. 8).

⁴⁴ Ten minste 25 jaar (art. 2 lid 1 sub B Verordening 509/2006).

⁴⁵ Stand van zaken per 23 december 2005.

⁴⁶ Bier; chocolade en andere bereidingen voor menselijke consumptie die cacao bevatten; suikerwerk, brood, gebak, biscuits en andere bakkerswaren; deegwaren, ook indien gekookt of gevuld; samengestelde gerechten, bereide kruidensauzen; soep of bouillon; dranken op basis van plantenextracten; consumptie-ijs en sorbets.

⁴⁷ Verordening 2527/98, Pb L 317 (1998) p. 14.

⁴⁸ Verordening 2301/97, Pb L 319 (1997) p. 8 en Verordening 954/98, Pb L 133 (1998) p. 10.

Bij de Verordening 509/2006 gaat het om de specificiteit, waardoor een product zich duidelijk onderscheidt van soortgelijke producten; het gaat daarbij om de intrinsieke kenmerken van een product (fysische, chemische, microbiologische, organoleptische kenmerken) en de productie- of verwerkingswijze. De presentatie is niet relevant: het presenteren van een product als "*gebakken op grootmoeder's wijze*" of "*de enige echte, traditionele ...*" zal niet helpen om onder het bereik van de verordening te komen.

Enigszins verwarrend is wel dat ook een traditioneel product een geografische naam kan hebben. De specificiteit mag weliswaar niet berusten op herkomst of geografische oorsprong (in dat geval vindt Verordening 510/2006 toepassing), maar een geografische naam is toegestaan. Het is derhalve voor de consument niet aanstonds duidelijk of hij te maken heeft met een product waarvan kwaliteit of kenmerken bepaald zijn door het geografische milieu (BOB of BGA), dan wel een product waarvan slechts de faam of een ander kenmerk aan de geografische oorsprong kan worden toegeschreven, of een product met een traditionele specificiteit én een geografische naam, zonder dat de geografische naam daarmee te maken heeft.

De procedure tot registratie van een traditionele benaming is - zoals bij Verordening 510/2006 - gebaseerd op een productdossier; de registratieprocedure lijkt nu in veel opzichten op die van Verordening 510/2006. Ook de traditionele producten met een communautaire registratie krachtens Verordening 509/2006 mogen een kenmerk voeren (logo, geregeld in Verordening 1848/93).

4. Biologische productiemethoden

Ik noem hier het stelsel van Verordening 2092/91⁴⁹ inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen, omdat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in zijn brief dd. 3 februari 2006 aan de Tweede Kamer⁵⁰ onder het kopje "*kwaliteit levensmiddelen*" melding maakt van een voorstel van de Commissie over biologische productiemethoden.⁵¹ Ik ga op het Commissievoorstel dat nog onderwerp is van besluitvorming verder niet in: het is de bedoeling dat Verordening 2092/91 eerst per 1 januari 2009 wordt vervangen. De Commissie wenst vanaf die datum onderdelen van het "*actieplan biologische landbouw*" (2004) te realiseren en de gedetailleerde Verordening 2092/91 te vervangen door meer algemene doelstellingen en basisregels.

Verordening 2092/91 geeft (veelal gedetailleerde) regels voor het aanbrengen op producten van aanduidingen die verwijzen naar de biologische productiemethode. In wezen gaat het om harmo-

⁴⁹ Pb L 198 (1991) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 1916/2005, Pb L 307 (2005) p. 10).

⁵⁰ TK 2005-2006, 21 501-32, nr. 153.

⁵¹ Com document 2005/671 (def).

nisatie van etikettering voor producten die voldoen aan de voorwaarden van de verordening en op die grond zich mogen aanduiden als een product van de "*biologische landbouw*". In die zin is het een communautair gewaarborgde kwaliteitsaanduiding. De controle op de inachtneming van de voorwaarden om de aanduiding te mogen voeren is opgedragen aan de lidstaten (art. 8-10 bis Verordening 2092/91).

De bijlagen van Verordening 2092/91 regelen in het bijzonder de "*principes van de biologische producten op landbouwgebied voor planten en plantaardige producten, dieren en dierlijke producten (runderen, varkens, schapen, geiten, paardachtigen en pluimvee), bijenteelt en producten van de bijenteelt*" (bijlage I bij Verordening 20892/91). Ook de producten die beantwoorden aan de voorwaarden van Verordening 2092/91 mogen een communautair logo ("*biologische landbouw*") voeren.

5. Het secundaire landbouwrecht

Hoewel het EG Verdrag niet uitdrukkelijk de kwaliteit als element van het communautaire landbouwbeleid noemt, komt de kwaliteit van landbouwproducten in marktordeningen toch aan de orde, zij het niet in alle landbouwordeningen en evenmin op dezelfde wijze.

In de basisverordening van het hervormde gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) (Verordening (EG) 1782/2003 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor regelingen inzake rechtstreekse steunverlening in het kader van het GLB),⁵² wordt verwezen naar "*basisnormen op het gebied van milieu, voedselveiligheid, dier-gezondheid en dierenwelzijn en goede landbouw- en milieuconditie*".⁵³ Deze verwijzing ziet echter vooral op de voedselveiligheid en andere publieke normen die waken over de kwaliteit met het oog op een ander belang dan de loutere kwaliteit als commerciële of gastronomische meerwaarde zoals hiervoor gedefinieerd.

In de sector groente en fruit zijn voor allerlei producten kwaliteitsnormen vastgesteld, op basis van de bepalingen in de gemeenschappelijke marktordening in deze sector.⁵⁴

Verordening 2200/96 bepaalt voor de sector groenten en fruit dat "*voor de indeling van vers aan de consument te leveren producten in klassen kan worden uitgegaan van een stelsel van normen*" (art. 2 lid 1 Verordening 2200/96). Degene die deze producten waarvoor normen zijn vastgesteld (derhalve: de vers aan de consument te leveren producten) te koop aanbiedt en verhandelt, dient zich aan deze normen te houden: deze producten mogen alleen worden verhandeld

⁵² Pb L 270 (2003) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 319/2006 (Pb L 58/2006) p. 32.

⁵³ Verordening 1782/2003: considerans § 2, art. 3 en 4 en Bijlage III.

⁵⁴ Thans: Verordening 2200/96, Pb L 297 (1996) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 47/2003, Pb L 7 (2003) p. 64.

als zij aan de vastgestelde normen voldoen (art. 3 lid 1 Verordening 2200/96). Daarop gelden echter nogal wat uitzonderingen (of mogelijke uitzonderingen):

- (1) in de eerste plaats geldt de regel om de normen te respecteren alleen voor "*vers aan de consument te leveren producten*":
- (2) lidstaten kunnen bepalen dat deze regel niet geldt voor telers die hun producten te koop aanbieden "*in de in het productiegebied gelegen groothandelscentra*" (producentenmarkten) en voor producten die van groothandelscentra onderweg zijn naar pakstations of bewaarinrichtingen in het productiegebied;
- (3) binnen het productiegebied gelden de normen niet voor leveringen van telers aan pakstations en bewaarinrichtingen en verkeer daartussen.

Deze communautaire kwaliteitsnormen hebben als oogmerk het handelsverkeer eerlijker te doen verlopen, de markt transparanter te maken en producten van ontoereikende kwaliteit van de markt te weren. Tegelijkertijd bevorderen de kwaliteitsnormen de rentabiliteit van de producten (Verordening 2200/96, considerans, § 3). De normen in de sector groente en fruit houden rekening met de normen die de Economische Commissie voor Europa van de VN heeft vastgesteld (Verordening 2200/96, considerans, § 4). Kwaliteitsnormen zijn vastgesteld voor allerlei producten (bonen, witlof, bloemkool, artisjokken, erwten, tomaten, enz.).

Verordening (EEG) 234/68 houdende de totstandbrenging van de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector levende planten en producten van de bloemeteelt⁵⁵ is een van de weinige voorbeelden van een communautaire landbouwverordening waarin een "*stelsel van kwaliteitsnormen*" (artikel 1 Verordening 234/68) wordt genoemd als onderdeel van de landbouwverordening. Artikelen 3 e.v. Verordening 234/68 regelen de vaststelling van normen ten aanzien van kwaliteit, sortering en opmaak, alsmede de werkingssfeer van deze normen, die met name betrekking kunnen hebben op de indeling in kwaliteitsklassen, op verpakking en presentatie alsmede op de aanduiding. Die normen zijn door de Raad ook daadwerkelijk vastgesteld voor verse snijbloemen en vers snijgroen⁵⁶ en andere bloemkwekerijproducten.

Ook voor bloemkwekerijproducten (zoals voor de sector groenten en fruit) geldt dat de producten waarvoor normen zijn vastgesteld "*slechts (mogen) worden uitgesteld met het oog op verkoop, te*

⁵⁵ Pb L 55 (1968) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 806/2003, Pb L 122 (2003) p. 1.

⁵⁶ Verordening (EEG) 316/68, Pb L 71 (1968) p. 8, voor het laatst gewijzigd door Verordening 309/79, Pb L 42 (1979) p. 4.

koop worden aangeboden, verkocht, afgeleverd of op enige wijze in de handel worden gebracht indien zij voldoen aan [vastgestelde] normen" (art. 3 Verordening 234/68).⁵⁷

In het verleden heeft de Commissie de lidstaten soms gemachtigd af te wijken van de kwaliteitsnormen voor bloemen en planten bij uitvoer, indien de Europese normen het "*onmogelijk maken te voldoen aan alle handelseisen van bepaalde derde landen*".⁵⁸

De marktordening voor bananen⁵⁹ wil er ook voor zorgen dat de markt wordt voorzien van homogene en toereikende kwaliteit, rekening houdende met de specifieke ken-merken en de diverse variëteiten van bananen. Artikel 2 Verordening 404/93 voorziet in de mogelijkheid om communautaire kwaliteitsnormen voor bananen (met uitzondering van "*plantains*") vast te stellen, hetgeen ook is gebeurd: Verordening 2257/94.⁶⁰ Daarbij werd de in de Codex Alimentarius⁶¹ vastgestelde norm van bananen in acht genomen.

Ook hier geldt dat de kwaliteitsnormen (zoals in de sector groenten en fruit) gelden voor bananen die zijn bestemd om in verse toestand aan de consument te worden geleverd (art. 2 lid 2, Verordening 401/93), maar er kunnen ook handelsnormen worden vastgesteld voor verwerkte bananen (hetgeen niet is gebeurd).⁶²

In de communautaire landbouwwordening spelen producentengroeperingen een belangrijke rol in het streven de landbouwdoelstellingen van het EG Verdrag te realiseren. Zij worden opgericht "*met het doel de productie en het aanbod van de producenten die lid van deze groeperingen zijn, gemeenschappelijk aan de eisen van de markt aan te passen*".⁶³ De communautaire wetgeving voorziet erin dat producentengroeperingen onder meer gemeenschappelijke regels voor de productie vaststellen en toepassen, "*met name op het stuk van de kwaliteit van de producten of de toepassing van biologische productiemethoden*" (art 6 lid 1 onder b Verordening 950/97). In dat

⁵⁷ Deze normen voor de bloemkwekerijsector spelen in Nederland nauwelijks een rol van betekenis. De Nederlandse bloemenveilingen hanteren de normen van de VBN (Vereniging van Bloemenveilingen in Nederland) welke normen afwijken van de communautaire normen. (Beschikking van de Commissie van 26 juli 1988 inzake een procedure op grond van artikel 85 (thans 81) van het EEG-Verdrag (IV/31.379 - Bloemenveilingen Aalsmeer), Pb. L 262 (1988) p. 27, §§ 74-75; Bekendmaking (art. 19 lid 3 Verordening 17), Bloemenveilingen Aalsmeer II en IV), 32.835 - Cultra, Pb C 83 (1989) p. 3).

⁵⁸ Bijvoorbeeld Verordening 801/71, Pb L 88 (1971) p. 7.

⁵⁹ Verordening (EEG) 404/93, Pb L 47 (1993) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 2587/2001, Pb L 345 (2001) p. 13.

⁶⁰ Pb L 245 (1994) p. 6, voor het laatst gewijzigd door Verordening 228/2006, Pb L 39 (2006) p. 7.

⁶¹ De Codex Alimentarius is een standaard die wordt vastgesteld door de gelijknamige commissie van de FAO/WHO. De Codex Alimentarius Commissie werd tot stand gebracht in 1963 door FAO en WHO met het doel voedsel-standaarden en richtlijnen vast te stellen, met als belangrijkste oogmerk de bescherming van de volksgezondheid en eerlijke handelspraktijken.

⁶² Artikel 2 lid 2 Verordening 404/93.

⁶³ Art. 5 lid 1 Verordening 952/97 Pb L 142 (1997) p. 30.

kader kunnen zij bepalen dat de betreffende producten door de aangesloten producten worden afgezet volgens de door de producentengroeperingen vastgestelde voorschriften (art. 6 lid 1 sub c Verordening 952/97). Een soortgelijke verantwoordelijkheid wordt gegeven aan telersverenigingen, bijvoorbeeld in de marktordening in de sector groente en fruit (Verordening 2200/96).

Het Hof van Justitie heeft erkend dat dergelijke producentenorganisaties een regelgevende bevoegdheid kunnen hebben, onder meer met betrekking tot kwaliteitscontrole⁶⁴ en zij kunnen voorschriften inzake de kwaliteit toepassen die op hun eigen markt doelstellingen zijn afgestemd. In dat geval lopen zij wel aan tegen het mededingingsrecht, zoals uiteengezet in het preadvies "*Privaatrechtelijke kwaliteitssystemen bezien vanuit het mededingingsrecht*" van mr. I.W. VerLoren van Themaat.

6. Conclusie

Ik ben begonnen met de vaststelling dat kwaliteit niet wordt genoemd in de lijst van doelstellingen van het gemeenschappelijke landbouwbeleid, en geëindigd met de korte weergave van de kwaliteitsnormen in drie sectoren van dat gemeenschappelijk landbouwbeleid: de sectoren groenten en fruit, bloemen en planten (en bloembollen) en bananen. In deze drie sectoren zijn wel degelijk echte communautaire kwaliteitsnormen geformuleerd, die de nationale autoriteiten in ieder geval op het niveau van de aflevering aan de consument dienen te handhaven. Uit het voorbeeld van de bloemkwekerijsector lijkt echter te volgen dat de communautaire normen in de praktijk wellicht te laag liggen om als kwaliteitsnorm te kunnen gelden voor een ambitieuze sector die hoge kwaliteit in het vaandel voert. In ieder geval betreffen die normen niet de eigenschappen op basis waarvan consumenten aan producten met die eigenschappen een meerwaarde toekennen.

Het gaat in deze gevallen om regelingen op communautair niveau van de materiële kenmerken van landbouwproducten en voedingsmiddelen (die niet de productveiligheid betreffen) die de communautaire wetgever van belang acht voor de consument, om de genoemde redenen. Toch kan deze normering niet worden beschouwd als een kwaliteitsregeling die een instrument aanreikt aan producenten en handelaren om hun producten te profileren en aan consumenten om de producten werkelijk te onderscheiden.

De overige hiervoor genoemde kwaliteitsregelingen betreffen niet of nauwelijks een bemoeienis van de communautaire wetgever met de materiële kwaliteitsaspecten van landbouwproducten. Het gaat in het geval van de biologische landbouwproducten om een harmonisatierichtlijn die het gebruik van de aanduiding "*biologische landbouw*" verregaand harmoniseert in het belang van het vrije goederenverkeer (art. 28 EG): art. 12 van Verordening 2092/91 bepaalt dan ook dat

⁶⁴ R. Barents, *The Agricultural Law of the EC*, Kluwer, 1994, p. 207 met verwijzing naar HvJEG 1 oktober 1974, zaak 14/74, *Vieh- und Fleischkontor*, Jur. 1974, p. 899, r.ov. 11.

lidstaten het in de handel brengen van producten die aan de verordening voldoen niet mogen beperken of belemmeren om redenen die verband houden met de productiemethode, de etikettering of de presentatie, zij het dat de gedetailleerde bijlagen in belangrijke mate een normerend effect zullen hebben. In zoverre is Verordening 2092/91 dan ook primair een harmonisatiemaatregel in het belang van de interne markt

De verordeningen voor BOB en GBA, en voor traditionele specialiteiten bevatten in het geheel geen regels die de kwaliteit normeren op communautair niveau. Deze verordeningen laten de keuze van aanduidingen en benamingen, alsmede de normering van de producten waarvoor deze mogen worden gebruikt, geheel over aan de sector; vervolgens is op communautair niveau alleen een regime gecreëerd dat bescherming verleent aan de aanduiding of benaming, met uitsluiting van producten die niet aan het nationale productdossier voldoen en van producenten die (in het geval van BOB en BGA) niet aan de geografische criteria voldoen. Een communautaire kwaliteitsregeling kan dit bezwaarlijk worden genoemd

De verbazing waarmee ik in de eerste zin begon, is in zoverre verdwenen dat de afwezigheid van Europese kwaliteitseisen kan worden verklaard: het ontwikkelen en handhaven van kwaliteitseisen en kenmerken in de zin zoals hier gedefinieerd, is grotendeels een nationale aangelegenheid. Dat lijkt ook een verstandige keuze waar het gaat om "*aspecten van betrekkelijk belang die facultatief zijn*".